

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący – SSO Agnieszka Tarasiuk-Tkaczuk

Protokolant – st. sekr. sąd. A. K.

po rozpoznaniu w dniu 21 lutego 2013 r. w Szczecinie

sprawy z powództwa H. B. (1)

przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej (...) przy ul. (...)B. X nr 50 w S.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanej Wspólnoty Mieszkaniowej (...) przy ul. (...)B. X nr 50 w S. na rzecz powódki H. B. (1) kwotę 61.060,- (sześćdziesiąt jeden tysięcy sześćdziesiąt) złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 20 listopada 2008 r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2.100,- (dwa tysiące sto) złotych tytułem kosztów procesu;

IV. nakazuje ściągnąć z zasądownego powódce roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 1.540,- (tysiąc pięćset czterdzieści) złotych tytułem kosztów sądowych;

V. nakazuje pobrać od Wspólnoty Mieszkaniowej (...) przy ul. (...)B. X nr 50 w S. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 1.200,- (tysiąc dwieście) złotych tytułem kosztów sądowych.

SSO Agnieszka Tarasiuk-Tkaczuk

sygn. akt I C 436/12

UZASADNIENIE

H. B. (1) w pozwie przeciwko Wspólnocie Mieszkaniowej nieruchomości przy ul. (...) B. X 50 w S. domagała się zasądzenia od pozwanej na rzecz powódki kwoty 76.860,- zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 19 listopada 2008 r. do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania.

W uzasadnieniu powyższego żądania wskazano, że w dniu 4 lutego 2008 r. strony zawarły umowę o dzieło, w której powódka zobowiązała się do wykonania wielobranżowego projektu budowlano-wykonawczego przebudowy, nadbudowy i rozbudowy kamienicy przy ul. (...) B. X 50 w S., natomiast pozwana zobowiązała się do zapłaty powódce wynagrodzenia ryczałtowego w kwocie 109.800,- zł brutto. Strony ustaliły, że ukończenie dzieła powinno nastąpić w terminie 58 dni od zawarcia umowy oraz określiły karę umowną za niewykonanie dzieła w terminie w wysokości 500,- zł za każdy dzień opóźnienia. Powódka przekazała pozwanej wykonaną dokumentację projektową w dniu 30 lipca 2008 r., a wobec zgłoszenia uwag do projektu, powódka dokonała w nim poprawek i ponownie złożyła go w dniu 6 października 2008 r. Pozwana obciążyła pozwaną karą umowną w wysokości 79.000,- zł za 158 dni opóźnienia, którą następnie potrąciła z należną powódce za wykonanie drugiego etapu dzieła kwotą 76.800,- zł. Powódka zarzuciła, że postanowienie umowne dotyczące kar umownych jest nieważne, gdyż uwzględnia interesy tylko zamawiającego i prowadzi do zachwiania równowagi stron. Powódka wskazała, że nie ponosi winy za opóźnienie w wykonaniu dzieła,

które spowodowane było długotrwałym oczekiwaniem na uzyskanie warunków przyłączenia do sieci dostawców mediów oraz kompletu uzgodnień przez właściwe organy. Nadto powódka podniosła, że opóźnienie w przekazaniu dokumentacji nie wywołało jakiegokolwiek szkody po stronie pozwanej, gdyż wniosek o wydanie pozwolenia na budowę złożono dopiero po ośmiu miesiącach od wykonania dokumentacji projektowej przez pozwaną. Dodatkowo, z ostrożności procesowej, powódka wniosła o miarkowanie kary umownej, uzasadniając konieczność jej pomniejszenia wykonaniem dzieła w całości oraz rażącym wygórowaniem kary.

W ostatniej fazie postępowania, podczas przesłuchania powódki, H. B. (1) podniosła, że termin 58 dni został ustalony wyłącznie na wykonanie prac projektowych i kosztorysowych, wymienionych w § 1 umowy; termin ten nie uwzględniał okresu oczekiwania na uzyskanie warunków technicznych i uzgodnień rozwiązań projektowych.

Wspólnota Mieszkaniowa nieruchomości przy ul. (...). B. X 50 w S. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz od powódki kosztów postępowania.

Pozwana podniosła, że jeszcze na etapie przedsądowym skutecznie dokonała potrącenia wzajemnych należności, tj. kary umownej z wynagrodzeniem powódki. Odnosząc się do zarzutu nieważności postanowienia umownego dotyczącego kar umownych pozwana wskazała, że powódka jest działającym na rynku przedsiębiorcą, strony zawarły umowę w wyniku zamówienia publicznego, powódka podjęła decyzję o uczestnictwie w przetargu znając treść przyszłej umowy, nie zgłaszała pytań do zamawiającego, jako profesjonalistka musiała kalkulować poziom swojego ryzyka wynikającego ze złożenia i przyjęcia oferty i ryzyko to świadomie podjęła. Warunki umowy zabezpieczyły interesy również powódki, a znając konsekwencje opóźnienia wynikające z umowy i wiedząc jaki czas jest konieczny do uzyskania niezbędnej dokumentacji, powódka mogła zaproponować dłuższy termin wykonania umowy. Dalej pozwana wskazała, że strony postanowiły, iż powódka będzie odpowiadać za każde opóźnienie w wykonaniu zobowiązania, bez względu na to, czy było od niej zależne, czy też nie. Gdyby chodziło jedynie o zawinione opóźnienie, to strony użyłyby w umowie terminu „zwłoka”. Przedmiotowe postanowienie miało na celu dyscyplinowanie wykonawcy do wykonania dzieła w terminie oraz zapobieżenie składaniu przez oferentów nierealnych propozycji umownych. Pozwana podniosła również, że brak szkody wierzyciela nie zwalnia dłużnika z obowiązku zapłaty kary umownej. Brak projektu istotnie wstrzymywał organizację dalszych działań w sprawie przebudowy kamienicy. Pozwana zaprzeczyła twierdzeniom powódki co do zaniechań i braku należytej współpracy spółki (...) przy wykonywaniu zobowiązania. Pozwana podkreśliła, że karę umowną zastrzeżono na wypadek opóźnienia w oddaniu przedmiotu umowy, co czyni bezprzedmiotowym żądanie obniżenia kary umownej na tej podstawie, że zobowiązanie zostało wykonane w znacznej części. Odnosząc się do twierdzeń o rażącej wysokości kar umownych pozwana podniosła, że powódka około trzykrotnie przekroczyła umowny termin wykonania dzieła. Nadto, zdaniem pozwanej, powódka uznała naliczoną karę umowną, występując z propozycją jej rozliczenia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

H. B. (1) prowadzi działalność gospodarczą jako osoba fizyczna, pod nazwą (...) mgr inż. H. B. (1), z siedzibą w S..

W dniu 4 lutego 2008 r. Wspólnota Mieszkaniowa nieruchomości przy ul. (...). B. X 50 w S. zawarła z H. B. (1) umowę w wyniku udzielenia zamówienia publicznego w trybie przetargu nieograniczonego na podstawie ustawy – Prawo zamówień publicznych, której przedmiotem był projekt wielobranżowy budowlano-wykonawczy przebudowy, nadbudowy i rozbudowy kamienicy przy ul. (...). B. X 50 w S., umożliwiający uzyskanie decyzji – pozwolenie na budowę, zgłoszenie zamiaru wykonania robót oraz przeprowadzenie przetargu na wykonanie robót, w szczególności sporządzenie:

1. projektu budowlano-wykonawczego architektonicznego – 5 egz.
2. projektu budowlano-wykonawczego konstrukcyjnego – 5 egz.
3. projektu budowlano-wykonawczego instalacji wod.-kan, c.w.u., c.o., gazowej – 5 egz.

4. projektu budowlano-wykonawczego instalacji elektrycznych – 5 egz.
5. projektu budowlano-wykonawczego instalacji teletechnicznych i przyzywowej – 5 egz.
6. informacji w sprawie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia – 5 egz.
7. specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót – 2 egz.
8. kosztorysów inwestorskich (z wydzieleniem kosztów robót na elementach budynku i instalacjach stanowiących nieruchomość wspólną) – 2 egz.
9. formularzy ofertowych (kosztorysów ślepych) do celów przetargowych – 2 egz.
10. wersji elektronicznej ww. opracowań w formatach doc i pdf – 1 egz. CD-R

Strony ustaliły, że rozpoczęcie wykonania dzieła nastąpi w dniu zawarcia umowy, natomiast ukończenie dzieła w terminie 58 dni kalendarzowych od zawarcia umowy (§3).

Do pozostałych obowiązków wykonawcy należało – zgodnie z §4 umowy - uzyskanie warunków technicznych przyłączenia mediów do budynku oraz wykonanie badań geotechnicznych podłoża gruntowego. Wykonawca miał uzgodnić z zamawiającym wersje robocze projektów w terminach umożliwiających podjęcie decyzji. Opracowania projektowe miały być skoordynowane we wszystkich branżach.

Odbiór dzieła miał nastąpić na podstawie projektu przekazania spisane w obecności upoważnionych przedstawicieli stron. W protokole zamawiający miał oświadczyć, czy przyjmuje dzieło bez zastrzeżeń, czy też żąda określonych poprawek. O ile zamawiający zażądał poprawek, za ukończenie dzieła uważać się miało odbiór bez zastrzeżeń dzieła poprawionego.

Wynagrodzenie wykonawcy za dzieło określono ryczałtowo na kwotę 109.800,- zł brutto, płatne w dwóch etapach, tj. 30% po uzgodnieniu z zamawiającym wersji roboczych, a pozostała kwota po wykonaniu przedmiotu umowy i odebraniu go bez zastrzeżeń przez zamawiającego, w ciągu 21 dni od daty wystawienia faktury VAT (§5).

Strony umówiły się, że w razie opóźnienia w wykonaniu dzieła zamawiającemu przysługiwać będzie kara umowna w wysokości 500,- zł za każdy dzień opóźnienia (§6).

Przy zawieraniu umowy z powódką zamawiającą wspólnotę reprezentowało (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. (...), pełniące zarazem funkcje zarządu i zarządcy wspólnoty.

Niesporne, a nadto dowód: umowa o dzieło z 4.02.2008 r., k.18-20

W związku z zawarciem powyższej umowy, powódka została upoważniona do reprezentowania (...) przed gestorami mediów we wszystkich czynnościach związanych z uzyskaniem warunków technicznych przyłączenia kamienicy do sieci oraz uzgodnień rozwiązań projektowych, a także przed organami administracji budowlanej we wszystkich czynnościach związanych z uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na przebudowę, rozbudowę i nadbudowę kamienicy przy ul. (...). B. 50 w S..

Niesporne, a nadto dowód: upoważnienie, k.21

W dniu 25 lutego 2008 r. H. B. (1) przekazała (...) spółce z o.o. w S. cztery egzemplarze koncepcji projektowej dla przedmiotowego zadania projektowego (tzw. wersje robocze).

W dniu 11 marca 2008 r. (...) spółka z o.o. w S. przedstawiło H. B. (1) nieliczne uwagi do przedłożonej koncepcji projektowej, dotyczące wejścia na dach przybudówki, układu pomieszczeń na parterze, komórki lokatorskiej i

okien szczelinowych w piwnicy, przeanalizowania możliwości wykorzystania istniejących kominów i konieczności budowania nowych.

Niesporne, a nadto dowód:

- protokół zdawczo-odbiorczy, k.22
- pismo (...) spółki z o.o. z 11.03.2008 r., k.23

Po otrzymaniu w dniu 11 marca 2008 r. uwag do koncepcji projektowej H. B. (1) zwróciła się do następujących podmiotów o wydanie warunków technicznych:

- w dniu 14 marca 2008 r. do Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego;
- w dniu 14 marca 2008 r. do Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej;
- w dniu 17 marca 2008 r. do Miejskiego Konserwatora Zabytków w S.;
- w dniu 18 marca 2008 r. do (...) S.A. Rejon (...) w S.;
- w dniu 18 marca 2008 r. do Zakładu (...) spółki z o.o. w S.;
- w dniu 18 marca 2008 r. do Zakładu (...) w S..

Dowód:

- wniosek H. B. z 14.03.2008 r., k.30
- wniosek H. B. z 14.03.2008 r., k.32
- wniosek H. B. z 18.03.2008 r., k.36-37
- wniosek H. B. z 18.03.2008 r., k.40-41
- wniosek H. B. z 18.03.2008 r., k.46-47
- potwierdzenie przyjęcia wniosku H. B. z 17.03.2008 r., k.49

Zakład (...) spółka z o.o. w S. wydał warunki ogólne i techniczne przyłączenia do urządzeń wodociągowych w dniu 26 marca 2008 r., zaś uzgodnienie projektu nastąpiło w dniu 29 lipca 2008 r.

Wojewódzki Inspektor Sanitarny w S. wydał opinię sanitarną w dniu 27 marca 2008 r.

(...) Komendant Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej wyraził zgodę na zaproponowane rozwiązania postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2008 r.

(...) spółka z o.o. Rejon (...) w S. wydał warunki przyłączenia do sieci elektroenergetycznej w dniu 19 maja 2008 r., zaś uzgodnienie projektu nastąpiło w dniu 15 lipca 2008 r.

Miejski Konserwator Zabytków w S. wydał opinię konserwatorską do ekspertyzy technicznej w dniu 4 kwietnia 2008 r., zaś uzgodnienie projektu elewacji nastąpiło w dniu 19 czerwca 2008 r.

Zakładu (...) w S. wydał warunki techniczne przyłączenia do sieci gazowej w dniu 27 marca 2008 r., przesyłając je na adres siedziby (...), zaś spółka przekazała je powódce w dniu 1 kwietnia 2008 r.

Uzgodnienie projektu ze (...) spółką z o.o. w S. nastąpiło w dniu 29 lipca 2008 r.

Zaopiniowanie projektu jako całości przez rzeczoznawców, pod względem zgodności z przepisami bhp, p.poż. oraz ochrony sanitarnej nastąpiło w dniach 27 i 30 czerwca 2008 r.

Dowód:

- opinia sanitarna z 27.03.2008 r., k.31
- postanowienie z 10.04.2008 r., k.33-35
- warunki przyłączenia z 19.05.2008 r., k.38
- warunki ogólne i techniczne z 26.03.2008 r., k.42-43
- opinie konserwatorskie, k.50, 51
- pismo (...) spółki z o.o., k.45

W dniu 30 lipca 2008 r. H. B. (1) przekazała (...) Centrum (...) projekt budowlano-wykonawczy przebudowy, nadbudowy i rozbudowy kamienicy przy ul. (...). B. X 50 w S..

Przekazanie powyższej dokumentacji nastąpiło na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego, dyrektorowi ds. inwestycyjnych (...) dr. inż. W. Z..

Pismem z dnia 28 sierpnia 2008 r. (...) spółka z o.o. w S. przedstawiło uwagi do projektu budowlano-wykonawczego, złożonego przez H. B. (1) w dniu 30 lipca 2008 r. Uwagi te dotyczyły balustrad balkonowych w postaci drabinek, projektu konstrukcyjnego (brak dylatacji, podpisów sprawdzającego i zaświadczenia o członkostwie w (...)), sposobu kompletowania teczek z dokumentami, nazwy opracowania, braku uzgodnień międzybranżowych.

Część uwag do projektu powódka uwzględniła i dokonała poprawek, zaś pozostałe uwagi zostały wyjaśnione z zamawiającym jako niezasadne (brak dylatacji, brak uzgodnień międzybranżowych).

W dniu 6 października 2008 r. H. B. (1) przekazała (...) spółce z o.o. w S. poprawioną dokumentację projektowo-kosztorysową, którą zamawiający odebrał bez uwag.

Przekazanie dokumentacji dopiero w październiku miało związek ze stanem niepewności jaki powstał we wrześniu 2008 r., w wyniku uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego i wygaśnięcia decyzji o warunkach zabudowy; zachodziła obawa, że niektóre rozwiązania okażą się nieprawidłowe i projekt będzie wymagał ponownego opracowania.

Dowód:

- protokół zdawczo-odbiorczy, k.58
- pismo (...) spółki z o.o., k.59
- przesłuchanie powódki H. B. (1)
- protokół odbioru końcowego, k.60

W dniu 29 października 2008 r. H. B. (1) złożyła w siedzibie (...) Centrum (...) fakturę VAT na kwotę 76.860,- zł, z terminem zapłaty – 21 dni.

Dowód: faktura VAT z prezentatą, k.61

Pismem z dnia 8 listopada 2008 r. (...) spółka z o.o. w S. złożyła H. B. (1) oświadczenie o potrąceniu wierzytelności w kwocie 79.000,- zł, przysługującej spółce z tytułu kary umownej za opóźnienie w wykonaniu umowy, z wierzytelnością przysługującą powódce wobec spółki w kwocie 76.800,- zł.

Pozwana przyjęła, że opóźnienie w wykonaniu dzieła wynosi 158 dni, w tym 119 dni w okresie od 2 kwietnia do 30 lipca 2008 r. oraz 39 dni w okresie od 29 sierpnia do 6 października 2008 r.

Dowód:

- pisemne oświadczenie z 8.11.2008 r., k.63
- nota obciążeniowa, k.64
- pismo (...) spółki z o.o., k 65

Pismem z dnia 21 października 2008 r. H. B. (1) zwróciła się do (...) z wnioskiem o zamianę kar umownych związanych z przekroczeniem terminu oddania kompletnej dokumentacji projektowo-kosztorysowej kamienicy przy ul. (...) B. X 50 na wykonanie opracowań dodatkowych. Ponadto w zamian za naliczone kary powódka zaproponowała wykonanie projektu wnętrza sieni, oświetlenia elewacji frontowej, projektu kolorystyki klatki schodowej i elementów wykończenia wnętrza oraz pięć nadzorów autorskich w trakcie realizacji obiektu, przez projektantów poszczególnych branż.

Niesporne, a nadto dowód: pismo H. B. z 21.10.2008 r.

Realizacja inwestycji w oparciu o projekt powódki okazała się niemożliwa z uwagi na nieskuteczne aplikowanie przez inwestora o środki unijne na ten cel.

Wspólnota Mieszkaniowa nieruchomości przy ul. (...) B. X 50 w S. nie poniosła żadnej szkody w związku z opóźnieniem H. B. (1) w wykonaniu umowy z dnia 4 lutego 2008r. Opóźnienie to nie miało wpływu na zamierzenia inwestycyjne wspólnoty, harmonogram prac, czy aplikowanie o środki unijne.

Dowód: przesłuchanie za pozwanego P. G.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w części.

Normatywną podstawę powództwa stanowiła umowa o dzieło zawarta przez strony w dniu 4 lutego 2008 r. Zgodnie z postanowieniem zawartym w §5 tejże umowy, za wykonanie przedmiotu umowy powódce przysługuje wynagrodzenie w kwocie 109.800,- zł, w tym kwota 76.860,- zł płatna po odebraniu przedmiotu umowy przez zamawiającego bez zastrzeżeń, w terminie 21 dni od daty wystawienia faktury VAT przez wykonawcę.

W rozpoznawanej sprawie zasadniczy spór pomiędzy stronami dotyczył zasadności obciążenia powódki karami umownymi oraz istnienia podstaw do ewentualnego miarkowania tychże kar umownych.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że złożenie przez pozwaną oświadczenia o potrąceniu w trybie art. 498 Kc, przed wszczęciem postępowania sądowego, nie wyklucza możliwości domagania się miarkowania kary umownej w procesie. Kwestia ta była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego (vide: wyrok z 21 listopada 2007 r., sygn. akt I CSK 270/07, niepubl.; wyrok z 20 czerwca 2008 r., sygn. akt IV CSK 49/08, LEX nr 453020), który podkreślając funkcję ochronną art. 484 § 2 Kc i konstytutywny charakter orzeczenia o miarkowaniu kary umownej, działającego ex tunc, uznał, że złożenie oświadczenia o potrąceniu przed postępowaniem sądowym nie wyłącza prawa do domagania się miarkowania kary umownej. Sąd rozpoznający niniejszą sprawę w pełni podziela powyższy pogląd.

Następnie wymaga wskazania, że nie zasługiwało na uwzględnienie twierdzenie H. B. (1), że termin 58 dni kalendarzowych na wykonanie dzieła został określony jedynie dla prac projektowych i kosztorysowych, wymienionych w §1 umowy.

Po pierwsze, powyższe twierdzenie jest spóźnione, gdyż zostało podniesione dopiero na ostatniej rozprawie, po upływie terminu określonego powódce w trybie art. 207 § 3 Kpc (k.251). Powódka również w postępowaniu przesądowym nie podnosiła przedmiotowego argumentu, wskazując w pismach do (...), iż zaistniałe opóźnienia nie wynikły z jej winy. Po drugie, przedmiotowe stanowisko powódki nie znajduje potwierdzenia w postanowieniach łączącej strony umowy. Prace wymienione w §1 umowy nie mogły być wykonane bez stosownych warunków i uzgodnień, a tym samym, zdaniem Sądu, §1 umowy obejmuje swoim zakresem także inne czynności, niezbędne do prawidłowego wykonania prac projektowych.

W ocenie Sądu obciążenie powódki przez pozwaną karami umownymi było – co do zasady – prawidłowe. Nie ulega bowiem wątpliwości, że strony umówiły się na kary umowne za opóźnienie w wykonaniu dzieła, zaś ukończenie dzieła (czyli jego odbiór bez zastrzeżeń) nastąpił dopiero w dniu 6 października 2008 r., a zatem 158 dni po umówionym terminie.

Stosownie do art. 483 § 1 Kc, można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna).

W myśl zaś art. 484 § 1 Kc, w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły.

Sąd rozpoznający niniejszą sprawę podziela dominujący w doktrynie i orzecznictwie pogląd, że sformułowanie z art. 483 § 1 Kc, iż „naprawienie szkody” może nastąpić przez zapłatę określonej sumy, oznacza jedynie tyle, że zastrzeżona kara umowna ma zrekompensować wszelkie niedogodności, jakie dotyczą wierzyciela, a ich przyczyną jest niewykonanie lub nienależyte wykonanie świadczenia głównego. Nie jest więc zasadne dopatrywanie się w art. 483 § 1 Kc normy uzależniającej roszczenie o zapłatę kary umownej od faktu powstania lub zwiększenia się szkody. Zerwaniu ulega także związek przyczynowy pomiędzy sankcją w postaci kary umownej a poniesieniem szkody przez wierzyciela (vide: Z. G., Miarkowanie wysokości odszkodowania, (...) 1988, nr 5-6, s. 175). Kara umowna ma rekompensować ogół skutków, jakie towarzyszą niewykonaniu zobowiązania w sferze interesów wierzyciela. Względem na autonomię woli podmiotów sprawia, iż przyczyny, dla których zastrzeżono karę umowną, mogły zmierzać do zaspokojenia wszelkich, znanych tylko wierzycielowi, interesów. Wierzyciel jest zobowiązany do wykazania szkody wtedy, gdy podejmuje próby poszukiwania rekompensaty z tytułu naruszenia więzi umownej na zasadach ogólnych, w trybie art. 471 Kc. Decyzja o zabezpieczeniu wykonania zobowiązania karą umowną ma poprawić sytuację wierzyciela korzystającego z zabezpieczenia przed wierzycielami, których interesy w taki sposób nie są chronione. Gdyby od niego również oczekiwać wykazania szkody, to jego sytuacja faktyczna i prawna byłaby zrównana z wierzycielem niekorzystającym z zabezpieczenia, a równocześnie z uwagi na art. 484 § 1 zd. 2 Kc byłby narażony na ryzyko działania przeciwko sobie, z uwagi na niemożność żądania odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary umownej.

Tym samym, w niniejszej sprawie strona pozwana nie musiała wykazywać, że w związku z wykonywaniem przez powódkę dzieła przez okres dłuższy niż uzgodniony przez strony, poniosła ona szkodę, jak również nie musiała wykazywać wysokości tej szkody.

Odnosząc się z kolei do podniesionego przez H. B. (1) zarzutu braku jej zawinienia wskazać należy, że kara umowna istotnie należy się wierzycielowi w zasadzie tylko wtedy, gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność. W wypadku kary umownej zastrzeżonej na wypadek nieterminowego spełnienia świadczenia niepieniężnego oznacza to, że kara umowna należy się jedynie w wypadku zwłoki dłużnika (476 Kc.). Nie można natomiast żądać kary umownej, gdy dłużnik obalił wynikające z art. 471 Kc domniemanie, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które dłużnik ponosi

odpowiedzialność. Powyższa przesłanka roszczenia o zapłatę kary umownej jest konsekwencją ujęcia kary umownej w przepisach art. 483 i 484 Kc jako surogatu odszkodowania należnego z tytułu odpowiedzialności kontraktowej. Świadczy o tym także lokata wymienionych przepisów, które są zamieszczone w tym samym dziale kodeksu cywilnego, co art. 471 Kc (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.02.1999 r., III CKN 166/98).

Sąd rozpoznający niniejszą sprawę podziela ugruntowany w doktrynie pogląd, że dopuszczalne jest zastrzeżenie w umowie uprawnienia wierzyciela do żądania kary w wypadku, gdy przyczyną niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania są okoliczności niezawinione przez dłużnika. O skuteczności takiej klauzuli przesądza zawłaszcza art. 473 § 1 Kc, dopuszczający możliwość modyfikacji ogólnych reguł odpowiedzialności dłużnika (vide: J. Jastrzębski, *Odsetki za opóźnienie a kara umowna*, *Palestra* 2004, z. 7-8, s. 54). Rozwiązanie to jest również określane mianem kary umownej, choć z uwagi na treść, jaką zawiera, bardziej zasadne jest określanie go jako zastrzeżenia o charakterze gwarancyjnym (vide: J. Dąbrowa (w:) *System prawa cywilnego*, t. III, cz. 1, s. 829; M. Piekarski (w:) *Komentarz*, t. II, 1972, s. 1185; K. Zagrobelny (w:) E. Gniewek, *Komentarz*, 2006, s. 826).

Mając na uwadze powyższe stwierdzić należy, iż stanowisko powódki, że kary umowne nie należą się zamawiającemu, gdyż do opóźnienia doszło z przyczyn od wykonawcy niezależnych jest nietrafne. Brzmienie postanowienia zawartego w §6 umowy nie pozostawia wątpliwości, że strony umówiły się na kary umowne za opóźnienie. Terminy opóźnienie i zwłoka są na gruncie prawa cywilnego odmiennie definiowane. Przez opóźnienie rozumie się każdy przypadek niewykonania zobowiązania w terminie, nawet wówczas, gdy termin nie zostanie dotrzymany z przyczyn niezależnych od opóźniającego się. Natomiast zwłoki (nazywanej opóźnieniem kwalifikowanym) dopuszcza się dłużnik, który nie wykonuje umowy w terminie z przyczyn od niego zależnych.

Powódka wykonała zobowiązanie w terminie dłuższym niż umówiony, a więc doszło do opóźnienia aktualizującego uprawnienie pozwanej do naliczenia kar umownych.

Sąd nie podzielił również zarzutu powódki dotyczącego nieważności klauzuli zawartej w §6 umowy, uznając za trafną podniesioną w tym zakresie argumentację strony pozwanej. Szczególne okoliczności zawarcia umowy (w wykonaniu zamówienia publicznego), konieczność wcześniejszego zapoznania się ze specyfikacją istotnych warunków zamówienia i projektem umowy, możliwość zgłoszenia pytań do zamawiającego, doświadczenie i profesjonalizm powódki działającej na rynku od ponad 10 lat wreszcie charakter zamawiającego - wspólnoty mieszkaniowej, sprzeciwiają się przyjęciu, że doszło do zachwiania równowagi stron.

Sąd, uznając żądanie zapłaty kary umownej zastrzeżonej w umowie stron za słuszne co do zasady słuszne, doszedł równocześnie do przekonania, że uzasadnione jest żądanie powódki obniżenia kary umownej.

Artykuł 484 § 2 Kc przewiduje możliwość zmniejszenia wysokości kary umownej (tzw. miarkowania), w sytuacji, gdy zobowiązanie, z którym powiązana jest kara, zostanie w znacznej części wykonane lub gdy kara umowna będzie rażąco wygórowana.

Ustawodawca, posługując się w art. 484 § 2 Kc niedookreślonym pojęciem „rażąco wygórowanej” kary umownej, chciał w ten sposób zapewnić możliwość elastycznego stosowania instytucji miarkowania kary umownej, opierającej się w dużym stopniu na uznaniu sędziowskim, uwzględniającym konkretne okoliczności sprawy.

W ocenie Sądu, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy kara umowna zastrzeżona w wysokości 500,- zł za jeden dzień zwłoki jawi się jako nieadekwatna i rażąco wygórowana.

Po pierwsze, H. B. (1) w całości wykonała dzieło. Powódka opracowała rozległą dokumentację projektowo-kosztorysową, angażując do wykonania prac specjalistów również z innych dziedzin. Jakość wykonanego opracowania została wysoko oceniona przez zamawiającego, czego wyrazem były wydane powódce referencje.

Po drugie, strona pozwana przyznała, że nie poniosła żadnej szkody w związku z wykonywaniem przez powódkę umowy w czasie dłuższym niż uzgodniony przez strony.

W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się, że jednym z kryteriów miarkowania kary umownej jest fakt, że wierzyciel nie poniósł szkody z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Przyjmuje się, że jakkolwiek brak szkody nie wpływa na sam obowiązek zapłaty kary umownej, to jednak powinien być brany pod uwagę przy zmniejszeniu kary umownej (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 1970 r., II CR 167/70, OSNC 1970, nr 11, poz. 214; uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 6 listopada 2003 r., III CZP 61/03; wyrok Sądu Najwyższego z 30 listopada 2006 r., I CSK 259/06).

Po trzecie, kara umowna przewyższa wysokość należnego powodce wynagrodzenia za prace drugiego etapu. Obciążenie powódki tak wysokimi karami skutkuje pozbawieniem jej wynagrodzenia, przy jednoczesnym uzyskaniu przez pozwaną znaczącej korzyści w postaci wielobranżowego projektu budowlano-wykonawczego.

Wreszcie Sąd podziela ukształtowany w judykaturze pogląd, że w przypadku kary umownej zastrzeżonej za opóźnienie, kryterium miarkowania kary mogą stanowić również przyczyny opóźnienia w zakończeniu prac (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 grudnia 2008 r., V ACa 483/08, LEX nr 491137, Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach i Sądów Okręgowych 2009, nr 1, poz. 5, s. 27).

Należy podkreślić, że podstawową przyczyną opóźnienia powódki w ukończeniu dzieła było oczekiwanie na wydanie niezbędnych warunków technicznych i uzgodnień. Stanowisko pozwanej, że powódka zwlekała z wystąpieniem o te warunki i uzgodnienia jest całkowicie bezpodstawne, albowiem powódka złożyła wnioski do wszystkich właściwych organów i instytucji w ciągu zaledwie kilku dni od otrzymania uwag do przedłożonej koncepcji projektowej, które zmuszona była uwzględnić. Wymaga także zauważenia, że powódka sama występowała o wydanie stosownych uzgodnień, mimo że z umowy nie wynikał taki obowiązek.

Drugą istotną przyczyną opóźnienia powódki było wygaśnięcie we wrześniu 2008 r. decyzji o warunkach zabudowy, co stawiało pod znakiem zapytania przyjęte w opracowaniu rozwiązania i nakazywało zweryfikowanie dokumentacji przy uwzględnieniu nowego stanu prawnego.

Zdaniem Sądu, do opóźnienia powódki przyczynił się również zamawiający, najpierw nie dokonując rychłego i rzetelnego sprawdzenia koncepcji projektowej (wersji roboczej), a następnie zgłaszając w większości niezasadne lub błahe uwagi do złożonego opracowania.

Z powyższych względów Sąd uznał, że kara umowna zastrzeżona w kwocie 500,- zł powinna zostać obniżona o 80%, tj. do kwoty 100,- zł za jeden dzień zwłoki.

Mając na względzie, że powódka opóźniła się 158 dni z wykonaniem dzieła, należne jej wynagrodzenie określono na kwotę 61.060,- zł ($158 \times 100 = 15.800$; $76.860 - 15.800 = 61.060$), zaś w pozostałym zakresie powództwo należało uznać za niezasadne i oddalić.

O odsetkach Sąd orzekł zgodnie z art. 481 § 1 Kc, który stanowi, że jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

Wobec wystawienia przez powódkę faktury w dniu 29 października 2008 r. należało zasądzić odsetki od 20 listopada 2008 r. (a nie od daty wskazanej w pozwie), gdyż dopiero w tym dniu doszło do opóźnienia dłużnika w spełnieniu świadczenia pieniężnego.

Stan faktyczny w przedmiotowej sprawie był w znacznej części niesporny; strony różniły się jedynie w ocenie tego, czy w okolicznościach niniejszej sprawy obciążenie powódki karami umownymi było prawidłowe. Ustaleń faktycznych dokonano głównie w oparciu o dowody z dokumentów, których treść i autentyczność nie budziła wątpliwości Sądu i które nie były kwestionowane przez strony. Nadto Sąd oparł się na zeznaniach stron w takim zakresie w jakim korespondowały one ze sobą oraz znalazły potwierdzenie w uznanych za wiarygodne dowodach z dokumentów.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 100 Kpc, zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego stosunkowy podział kosztów procesu powinien uwzględniać ostateczny wynik sprawy i dotyczyć całości kosztów. Za podstawę obliczeń przyjmuje się sumę należności obu stron. Sumę tę dzieli się proporcjonalnie do stosunku, w jakim strony utrzymały się ze swymi roszczeniami lub obroną, otrzymując w wyniku kwoty stanowiące ich udziały w całości kosztów, a następnie zasądza ich różnicę na rzecz strony, której przysługują wyższe koszty.

Pozwana przegrała proces w 80%, zaś powódka w tym zakresie go wygrała. Po wzajemnej zatem kompensacji kosztów zastępstwa procesowego, określonych na podstawie § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.), zasądzono od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2.100,- zł tytułem kosztów procesu.

Natomiast o nieuiszczonych kosztach sądowych orzeczono na podstawie art. 113 ust.1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594, ze zm.), w myśl którego kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąża przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu, natomiast koszty nieobciążające przeciwnika sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji nakazuje ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz strony, której czynność spowodowała ich powstanie.

W świetle powyższych przepisów, na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie należało ściągnąć z zasądzonego powódce roszczenia kwotę 773,- zł, odpowiadającą około 20% nieuiszczonej opłaty od pozwu, natomiast od pozwanej należało pobrać kwotę 3.070,- zł, stanowiącą około 80% tejże opłaty.

Mając na uwadze powyższe okoliczności oraz treść powołanych przepisów orzeczono jak w sentencji wyroku.

SSO Agnieszka Tarasiuk – Tkaczuk

I C 436/12 S., dnia 8.04.2013 r.

Zarządzenie

1. Odnotować w kontrolce uzasadnień (w tym przedłużenie przez Prezesa SO terminu do sporządzenia uzasadnienia do dnia 8.04.2013 r.).
2. Doręczyć pełnomocnikom stron
 - odpisy wyroku z uzasadnieniami
 - odpisy postanowienia.
3. Akta przedłożyć 16 dni po doręczeniu pism lub z wpływem.

SSO Agnieszka Tarasiuk - Tkaczuk